

יסודות השקפתו של הרב יואל טייטלבוים (הרבי מסאטמר)

הסידות סאטמר, בהנהגתו של הרב יואל טייטלבוים, התנגדה להקמת המדינה ולא ראתה בה שלב בתהליך גאולת ישראל.

ומעתה כל מי שיש לו מח בקדקדו יוכל להבין את האסון הנורא אשר קרה לנו בעוונותינו הרבים, אשר כנפיא של מינים ואפיקורסים, רחמנא ליצלן לקחו גאלה וממשלה טרם הזמן, אשר כל הגדולים והצדיקים שבדורות הקודמים מאז שהתחיל הרעיון הטמא של הציונות להתנוצץ, כלם פחדו ורעדו שלא יבצע זממם [...] שאף אלו היו חברי הכנסת צדיקים וקדושים הוא עוון פלילי, איום ונורא, ליקח גאלה וממשלה טרם שהגיע הזמן, כאשר כבר נתבאר שאסור השבועה והעברה על הקץ חל על כל ישראל [...] ואם כן, כל המשתתפים בממשלה זו, המה שתפים לעבודה זרה ועוברים בזה על אסור ד"יהרג ואל יעבר [...]”

אותה המדינה הציונית שהיא לגמרי נגד התורה הקדושה, ומיסדת על כפירה נוראה, שאין ספק שהוא לגמרי נגד האמונה בה' יתברך, ובתורתו הקדושה, ואי-אפשר שיהיו אלו שתי האמונות – אמונה במדינה זו ואמונה בתורתנו הקדושה – באדם אחד, כי המה שני הפכים לגמרי ואי-אפשר שישתמשו בכתר אחד .

הרב יואל טייטלבוים, ויואל משה עמ' פד, קג

הצלת נפשות - כן!

שאלות לדיון

1. מהו "הטאה" של הציונות בעצם הקמתה ובפעילותה להקמת מדינת ישראל?
2. כיצד היה מוגיב הרבי מסאטמר אילו ממשלת ישראל וחברי הכנסת היו דתיים? האם היה משנה את השקפתו?

דברי הרב אלעזר מנחם מן ש"ך, מגדולי היהדות החרדית

שמא תאמר: "אנחנו לאום, יש לנו ארץ משלנו, יש לנו מדינה, יש לנו חיילים, יש לנו צה"ל, אנחנו חזקים!" אשיבה לשאל אותך: "כמה זמן יש לכם כל זאת, האם לפני כן לא היה קים במציאות עם יהודי? האם רק בקניינים הללו נעשינו עם יהודי?" [...] מה שמיחד אותנו זו התורה, שנתנה לנו לפני שלשת אלפים שנה ויותר [...] מצבנו כיום מצב רציני ביותר. מצד אחד רואים סמני התעוררות רבתי, הרבה רחוקים מתקרבים ושבים אלינו, אינני יודע אם כבר היתה אי-פעם תקופה כזו [...] מצד שני, רואים אנו מחזה מחריד ואיום. מרד קיבוצי במלכות שמים [...] יש הבדל עצום בין יחיד החוטא בינו לבין עצמו, לבין צבור המונים שהתארגנו לחיות באֶ־רח שטתי חיים של חטא ועוון.

וביותר קשה הדבר כשיש בארץ ישראל שלטון עברי. יחיד שמחלל שבת חס ושלום, נדמה לו שיש אתו תירוצים, פרנסה וכד', הוא מסגל לרמות את עצמו, אך לאלו שעומדים לרשותם כל האמצעים הממלכתיים מה יש לתרצם? [...] הלא מדבר ביהודים בני חורין, במדינה משלנו, מדינת ישראל, עם נשיא משלנו, עם שלטון וצבא, הכל מתוצרת עצמית, ומי מעכב בעדם שתשמר פה שבת קדשנו? [...] הלב בוכה, הלב כואב .

הרב אלעזר מנחם מן ש"ך, מכתבים ומאמרים עמ' ל, לד-לה

אפשרות של לימוד תורה וקיום מצוות מתוך מנוחה - כן!

שאלות לדיון

1. האם לדעתכם דעתו של הרב ש"ך זהה לדעתו של הרבי מסאטמר שהוצגה במקור הקודם? נמקו.
2. מהו ההבדל בין יחיד החוטא לציבור החוטא?

דברי הרב מנחם מנדל שניאורסון מלובביץ'

נמצאים, אינה אתחלתא דגאולה, ועליתם של רבבות יהודים לארץ הקֹדֶשׁ אינה קבוע גלויות, אלא אפשרות של הצלת יהודים רבים בזמן הגלות.

הרב ש"ד וולפא, דעת תורה בענייני המצב בארץ הקודש (עפ"י אגרות ושיחות של הרבי מלובביץ') (שאלות לדיון)

1. האם עפ"י השקפתו של הרבי מלובביץ' במקור שקראת נכון להגדיר את מדינת ישראל "ראשית צמיחת גאולתנו"? נמק את תשובתך.
2. כיצד לדעתך יגדיר הרבי מלובביץ' את מעמדה של מדינת ישראל?

מדינת ישראל, יסוד כיסא ה' בעולם
דברי הרב אברהם יצחק הכהן קוק

אין המדינה האשר היותר עליון של האדם. זה הַנְתֵּן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה לערך יותר גדול מחברת אחרות גדולה, שנשארו המון האידאות שהם עטרת החיים של האנושיות, מרחפים ממעל לה, ואינם נוגעים בה.

מה שאין כן מדינה שהיא ביסודה אידאלית, שחוקק בהויתה התכן האידאלי היותר עליון, שהוא באמת האִשֶׁר היותר גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר עליונה בְּסֵלֶם האשר. ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ה' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ה' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האשר היותר עליון.

אמת שאשר נשגב זה צריך הוא לבאור ארך, כדי להעלות אורו בימי חשך, אבל לא מפני זה יחדל מלהיות האִשֶׁר היותר גדול.

הראי"ה קוק, אורות הקודש חלק ג', עמ' קצא

שאלות לדיון

1. מהי תדמית המדינה האידאלית - מדינת ישראל - לפי הרב קוק בקטע שקראת?
2. הרב קוק מגדיר את המדינה: "יסוד כסא ה' בעולם". כיצד יתייחס לאירועים חילוניים במדינת ישראל (כיום?) (חילול שבת, חוסר צניעות וכו')?

לאחר שראה הקב"ה בעוני עמו ישראל שנשחטין ונהרגין ר"ל וכו' בגזירות אימות ונוראות, נתן להם האפשרות באמצע זמן הגלות להתנהג בכל העניינים כרצונם [...] ובאותה שעה ניתנה לעם ישראל האפשרות המלאה, שבבחירתם החופשית וברצונם הטוב יוכלו להתנהג כפי ש"גוי קדוש" צריך להתנהג, על פי הוראת "תורתנו הקדושה" שניתנה ממקור הקדושה [...] ואכן, אילו היה עם ישראל מנצל את ה"עת רצון" ומתנהג כדבעי, הייתה זו הזדמנות נפלאה עבורו להוכיח שכבר ראוי הוא לגאולה, אך תמורת זה התווכחו המנהיגים אם להזכיר שם שמים במגילה הידועה [מגילת העצמאות] אם לאו [...] וכך, למרבה הצער, שוב לא הצליח עם ישראל להתעלות, לנצל את ההזדמנות, ולהוכיח כי אכן הגאולה יכולה להתגלות.

לאור כל הנ"ל הרי שבבואנו להגדיר את מה שהתחדש במצבו של עם ישראל בארץ ישראל לפני שלושים שנה נאמר: הצלת נפשות - כן! אפשרות של לימוד תורה וקיום מצות מתוך מנוחה - כן! אבל האם "זו משהו" בכיוון הגאולה או התחלתה ע"י הקמת השלטון העצמי של היהודים באר"ק - לא ולא! כי ברור הדבר שאין לזה שום שייכות לגאולה או לאתחלתא דגאולה, שהרי "מפני חטאינו גלינו מארצנו", וכל זמן שלא בטלה הסיבה - מפני חטאינו, לא בטל גם המסובב - הגלות, ורק כשתבטל הסיבה שהביאה לגלות, ועם ישראל יחזרו בתשובה, רק אז יהיה מקום להתגלות הגאולה על ידי משיח צדקנו.

וכפסק דינו הברור של הרמב"ם, שהיציאה מן הגלות תהיה בדרך זו: "יעמד מלך מבית דוד, הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו [...] ויכֹּוֹף כל ישראל לילך בה [...] וילחם מלחמות ה' ויצליח, וינצח כל האמות שסביביו, הרי זה בחזקת שהוא משיח. אם עשה והצליח [...] הרי זה משיח בודאי, ויתקן את העולם כְּלוֹ לעבוד את ה' ביחד" (רמב"ם, הלכות מלכים, סוף פרק י"א).

[...] הרי לנו פסק דין ברור, שהגלות נמשכת עד אשר "יעמד מלך מבית דוד"

[...] ורק כשיבנה מקדש במקומו ואחרי בנין המקדש יקבץ נדחי ישראל, רק אז ידעו שהוא משיח ודאי [...] ולפי כל זה מובן שהתקופה בה אנו

"מדינת ישראל כשלב ראשון בחזון הנביאים"²

.א.

לאור תיאורי המאורעות בדברי ימי העתידים של עם ישראל מאז חורבן הבית השני הכתובים בתורה ובספרי הנביאים, ולאור הנאמר בספרות התלמודית והמדרשית, האם קיימת אפשרות חופשית של כוונות מדינת ביניים של עם ישראל בארץ ישראל, אשר תוכל, אם תרצה בכך, למלא חלק מן המשימות המשיחיות ואשר תהווה גשר לתקופת החזון של נביאי ישראל, מבלי שעצם קיומה של המדינה בתקופת הביניים תהיה מחויבת המציאות כשלב חיוני במערכת החזון המשיחי, ומבלי שתוטלנה עליה כל אותן המשימות הרוחניות וערכי הגאולה המשיחיים, כתנאי הכרחי לעצם קיומה? שמא ייתכן על פי צו הגבורה מתן אפשרות חופשית לעם בכל תקופה שהיא, במידת האפשר, להקים מדינה כזו בארץ ישראל, ללא זיקה לתקופה המשיחית, באופן שעצם קיומה לא תהיה מחויבת המציאות לפי שלבי הגאולה העתידים, אלא תהיה מעין שלטון ביניים של עם ישראל בארצו, במתכונת שהייתה קיימת בימי הבית השני, בתקופת החשמונאים, שמלבד בית המקדש, עבודת הקודש שבו וקיום מוסדות השפוט העצמי של הסנהדרין, והפעלת חלק מחוקי התורה בחיי העם, לא הייתה מדינה זו קשורה למערכת חזון מסוים של התורה והנביאים באופן גלוי על אף שחכמינו ז"ל מצאו רמזים שקופים בתורה, בנביאים ובכתובים גם לתקופת החשמונאים, למלחמותיהם ולמלכותם. בכל זאת תקופת שלטונו של הורדוס המלך בוודאי שחרגה מן החזון האידיאלי שהיה רצוי לפי התורה, ובכל זאת היה לה תוקף חוקי לפי התורה.

אלא שייתכן, כי קיומו של בית המקדש וביצוע עבודת הקודש שבו, כמו כן רציפות שלטון ישראל בימי הבית השני שיוו גם לתקופה של הבית השני, בימיו של הורדוס המלך, מעמד מוכר על פי התורה, שהפך לצו עליון של ההשגחה העליונה, שחייב היה להתגשם ולעבור את השלב הזה. לכן נהפכה גם תקופה זו לכורח מציאותי בשלבי ההיסטוריה של העם והעולם.

2 הרב שלמה גורן, תורת המועדים, עמ' 567-577. כל הקטעים להלן ממשנת הרב גורן מצוטטים ממאמר זה.

שאלות לדין

1. מהי האפשרות שמציע הרב גורן כמעמד למדינת ישראל, ומהו יחסה של המדינה, מבחינת מעמדה, לתקופת הגאולה?
 2. הראי"ה קוק כתב: "כן, אתחלתא דגאולה ודאי מופיעה לפנינו [...] מאז התחיל ה'קץ המגולה' להגלות, מעת אשר הרי ישראל החלו לעשות ענפים ולשאת פרי לעם ישראל" (חזון הגאולה, עמ' קצט).
- האם לדעתך הראי"ה קוק כתב את דבריו ביחס למדינת ישראל העתידית?
- כיצד יסביר הרב גורן את ודאותו של הראי"ה קוק בעניין תהליך הגאולה, נולד השקפתו של הרב גורן בעניין מדינת ישראל?

